

Wintergarten.

Direction: **Dorn & Baron.**

Neues Programm. **12 Debuts.** Neues Programm.
Mlle. Gabriele Juniori

von Kapell-Theater in London.

The Eugens, Mr. Tompson Die Wüstensöhne, Brüder Marko,
die berühmten Hochstimmer. mit solchem sehr Eryphonien. 8 Akte. die wunderbaren Leistungen.

Griffin u. Dubois, Rheingold-Trio, Egger-Rieser, Pettenati,
Excellentes. Künstlerische Gesangs-Troie. Tynler National-Sänger u. Tänzer. Talentsches Quartet.

Neu! Das Bioskop. Neu!

Die interessanteste Erfindung der Mensch.

Maisanos, Valentine Petit,
ausgezeichnete Kunsttänzer. Kalligraph-Flexion.

Feuer: **Familie Sylvester Schätler Iwan Tschernoff**
in ihrer neuesten charakteristischen Spiel. mit seiner Meisterwerk-leist.

Lona Barrison, Sigmund Steiner, Sylvester-Sohn,
ausgezeichnete Schauspieler. Tänzer. Jongleur.

Adress: Wintergarten, Wintergarten 1, Wintergarten 2, Wintergarten 3, Wintergarten 4, Wintergarten 5, Wintergarten 6, Wintergarten 7, Wintergarten 8, Wintergarten 9, Wintergarten 10, Wintergarten 11, Wintergarten 12, Wintergarten 13, Wintergarten 14, Wintergarten 15, Wintergarten 16, Wintergarten 17, Wintergarten 18, Wintergarten 19, Wintergarten 20, Wintergarten 21, Wintergarten 22, Wintergarten 23, Wintergarten 24, Wintergarten 25, Wintergarten 26, Wintergarten 27, Wintergarten 28, Wintergarten 29, Wintergarten 30, Wintergarten 31, Wintergarten 32, Wintergarten 33, Wintergarten 34, Wintergarten 35, Wintergarten 36, Wintergarten 37, Wintergarten 38, Wintergarten 39, Wintergarten 40, Wintergarten 41, Wintergarten 42, Wintergarten 43, Wintergarten 44, Wintergarten 45, Wintergarten 46, Wintergarten 47, Wintergarten 48, Wintergarten 49, Wintergarten 50, Wintergarten 51, Wintergarten 52, Wintergarten 53, Wintergarten 54, Wintergarten 55, Wintergarten 56, Wintergarten 57, Wintergarten 58, Wintergarten 59, Wintergarten 60, Wintergarten 61, Wintergarten 62, Wintergarten 63, Wintergarten 64, Wintergarten 65, Wintergarten 66, Wintergarten 67, Wintergarten 68, Wintergarten 69, Wintergarten 70, Wintergarten 71, Wintergarten 72, Wintergarten 73, Wintergarten 74, Wintergarten 75, Wintergarten 76, Wintergarten 77, Wintergarten 78, Wintergarten 79, Wintergarten 80, Wintergarten 81, Wintergarten 82, Wintergarten 83, Wintergarten 84, Wintergarten 85, Wintergarten 86, Wintergarten 87, Wintergarten 88, Wintergarten 89, Wintergarten 90, Wintergarten 91, Wintergarten 92, Wintergarten 93, Wintergarten 94, Wintergarten 95, Wintergarten 96, Wintergarten 97, Wintergarten 98, Wintergarten 99, Wintergarten 100.

Lästid 10 minuter

RÖRLIGA BILDER

– en filmisk minimal

C-J Charpentier

Sammanträffanden, tillfälligheter; oväntade kopplingar som plötsligt bildar ett mönster.

Schönhauser Allee 48 i östra Berlin, huset är skäligen modernt och uppfört efter *die Wende*, härbärgerar förutom läkare, advokater, fastighetsagenter, privat arbetsförmedling, kursverksamhet och en optiker sedan 1991 även butiken Xtrax med häftiga kläder och parafenalia för den underjordiska scenen, västliga ägare – givetvis västliga ägare, hela öst är annekterat av västkapital, varor i flera etage, skyltfönstren exponerar lack-läder-vinyl-nitar-dödskallar-bandtröjor, svart, det mesta är svart, attraherar gothare-metalfreaks-rockabillysfetischister, för med sitt utbud tanken både bakåt i tiden – till mellankrigsår och sexuell lössläppthet med klubbar-kabareter-transvestiter – och till filmens utstyrselar, den androgyna underströmmen är påtaglig, vitt smink och kemiskt svart hår, och i en tidigare fastighet på samma adress, förmodligen bombad och under alla omständigheter bevisligen riven, gick Max Skladanowsky (1863-1939) i lära hos glasmålaren och litografen Dehn, varefter han – Skladanowsky alltså – något decennium senare efter kommersiella visningar av *Nebelbilder*

baserade på glasdia tillsammans med brodern Emil uppfann bioskopet, som blev de rörliga bildernas – och därmed filmens – upptakt; två månader före bröderna Lumière i Paris.

Skladanowskys första publika visning ägde rum i november 1895 i Berliner Wintergarten (bombad 1944 och riven 1950) på Friedrichstrasse, sedan etablissemangets ägare direktörerna Baron och Dorn först tagit hästdroska till den krogträdgård i Pankow som Max och Emil Skladanowsky fått disponera under drickeriets veckoliga *Ruhetag* för sina experiment med det nya mediet och blivit så bejublade att de utbetalade ett arvode på tvåtusenfemhundra riksmark, varefter man på världspremiären kunde bjuda på upptagningar av åtta varietenummer – inklusive *Den boxande kängurun*, alla filmade mot en vägg av tyg.

Sammanlagt femton minuter lär det historiska evenemanget ha tagit och våra filmmakare gick vidare, gästspelade, och gjorde under det följande året ett flertal korta dokumentärer som fångade gatupanoramata kring U-Bahnhof Danziger Strasse – omdöpt 1950 till Dimitroffstrasse (efter den bulgariske kommunisten) och sedan 1990 Eberswalder Strasse – nära Dehns verkstad på Schönhauser Allee, vaktavlösning vid Neue Wache, folkliv i korsningen Unter den Linden-Friedrichstrasse och på Alexanderplatz, *Leben und Treiben*, ankommande tåg, brandkårsutryckning sedan en av bröderna först falsklarmat från ett brandskåp – dock utan straffpåföljd eftersom

brandchefen var lika fascinerad av celluloidens möjligheter som publiken i Wintergarten, följt av den likaså korta *Am Bollwerk in Stettin*, varpå Max fick sitt yrkestillstånd – utfärdat i Niederbarnim norr om Berlin, indraget och flyttade till Prenzlauer Berg, där han etablerade sig på Buchholzer Strasse 14 – en tvärgata till Schönhauser Allee några hundra meter norr om dagens Eberswaldestation. Och på Bollwerk 37 i Stettin, idag Bulwar Piastowski efter Piastowskikanalen – anlagd 1875-1880 och uppkallad efter fursten Piast som dog omkring 870 – föddes Alfred Döblin 1878, för att tio år senare flytta med modern till Berlin sedan fadern, som var skraddare, rymt med en kvinnlig medarbetare till Amerika, och Alfred utbildade sig till läkare, skrev oförtrutet och samhällskritiskt, och nådde med romanen *Berlin Alexanderplatz* (1929) en ryktbarhet som inte bleknat med åren, varnade tidigt för brun fara, och hålls som en förnyare av den tyska prosan; med inre monologer, medvetandeströmmar och collageartade bilder – parat med den stora livsfrågan om hur den lilla människan ska kunna leva ett anständigt och hederligt liv, när själva samhället är ohederligt.

Alexanderplatz: Skladanowsky filmade dagligt liv på det stora torget och Döblin klädde samma miljö i ord, skapade verbala bilder, och jag kommer aldrig ifrån Döblin när jag vandrar i Berlin, har skrivit åtskilligt om honom, och båda dessa män hedrades i topografin: Skladanowsky fick namnge en gata i

östliga Niederschönhausen 1951 när Wrangelstrasse från 1899 ströks ur DDR:s gatufloa, och Döblin blev ett litet torg i Kreuzberg 1978, vilket fick DDR-myndigheterna att ge honom en gata i det östberlinska bostadsområdet Marzahn två år senare.

Krig och politiska omvärderingar har ofta – hundra gånger eller mer – ändrat gators namn i Berlin, och med greve Friedrich Wrangels hädangång som adress till förmån för historiens förste filmare bekräftas en rimlighet, ty denne Wrangel – som alltjämt dekorerar gatskyltar i de västliga stadsdelarna Kreuzberg (sedan 1849) och Steglitz (sedan 1880) – passade inte i Ulbrichts omhuldade anti-aristokratiska och förment anti-militaristiska fredsfilosofi; var en fältherre – född i Stettin 1784, död i Berlin 1877, och begravd i Stettin.

Stettin gör hela tiden entré i tankeflödet: Döblin föddes på Am Bollwerk, som filmades av Skladanowsky vars namn ersatte Wrangels som i sin tur var tätt knuten till staden, och det fanns en annan känd Wrangel också, även han med kopplingar till den betydande Östersjöhamnen: Carl Gustaf (1613-1676), mannen som brände Prag och stal Silverbibeln 1648, och som ungefär samtidigt – efter Westfaliska freden – utnämndes till generalguvernör över svenska Pommern, residerande från just Stettin, och vars avkomma och namne köpte vår lägenhet i Eslöv 1993, en fantastisk boning med takfönster som biografdukar riktade mot himlen, hade ett helvete med att kånka upp sitt tunga antika stenbord av svart

Komstadflis – flera hundra kilo – till fjärde våningen, medan vårt flyttlass gick till en ort några få kilometer från slätklenodens geologiska ursprung.

Skladanowsky filmade också i Köpenhamn och Stockholm, bör således ha sett Eslöv från tågfönstret. Precis som Lenin.

